

je obilježena 110. godišnjica vodovoda u Celju. Autori kataloga Maja Bausovac, Jure Krajšek, Hedvika Zdovc i Jože Kranjec pružaju povijesni pregled kanalizacijskoga sustava u Celju od antičkih vremena do danas. *Kino je vedno dobra ideja: 120 let od prve kinopredstave na Ptujju* (rujan 2017.) naslov je izložbe o bogatoj povijesti ptujškoga kina, nastale suradnjom Povijesnoga arhiva u Ptujju (Zgodovinski arhiv na Ptujju) i Centra interesnih aktivnosti Ptuj (Center interesnih dejavnosti Ptuj). Autorice projekta su Katja Zupanič (ZAP) i Mateja Lapuh (CID).

Dino Igrac

***Atlanti* 28, br. 1 i 2 (2018).**

Međunarodni institut arhivskih znanost Trst i Maribor (IIAS) održao je u Trstu (Italija) 19. i 20. studenoga 2018. tradicionalni 28. po redu međunarodni arhivski kongres. Skup se bavio dvjema aktualnim temama, privatnim arhivima i zaštitom osobnih podataka. Održana izlaganja objavljena su u časopisu Instituta *Atlanti* 28, br. 1 i 2 (2018). Svaki je članak opremljen kraćim sažetkom na tri službena jezika Instituta, talijanskom, slovenskom i engleskom. Ako rad nije napisan na engleskom jeziku, prati ga i duži sažetak na engleskom. Objavljena su 34 rada sudionika iz Austrije, Bjelorusije, Bosne i Hercegovine, Burkine Faso, Crne Gore, Češke, Finske, Hrvatske, Italije, Južne Afrike, Makedonije, Poljske, Rumunjske, Rusije, SAD-a, Slovenije, Srbije, Sultanata Oman, Španjolske i Ukrajine.

Prvi broj časopisa počinje člankom Petera Pavla Klasinca, direktora Instituta, o privatnim arhivima i zaštiti osobnih podataka. U radu Čehinje Marie Ryantove saznajemo kako su privatni arhivi (crkveni ili arhivi plemstva) često u grupi najvažnijih i najstarijih arhiva, no isti trebaju dobiti akreditaciju Odjela za arhivsku upravu Ministarstva unutarnjih poslova, što znači ispunjavanje brojnih uvjeta, koje za sada ispunjava 11 arhiva. Akreditacija nije obvezna, a druga je mogućnost da brigu o privatnom arhivu preuzmu vlasnici, koji ih mogu dati i u depozit državnim arhivima. O značenju i zaštiti privatnih arhiva u Sloveniji pišu Jelka Melik i Mateja Jeraj. Slovenija ima tri razdoblja u kojima privatni arhivi nisu imali isto značenje. Prvo su privatni arhivi bili jedino blago arhivskih ustanova. Nakon Drugoga svjetskog rata, do osamostaljenja Slovenije praktički su bili zanemareni. Od 1991. promijenjen je odnos prema privatnom vlasništvu i donesena je odgovarajuća legislativa. Imajući u vidu procese moderne privatizacije, treba donijeti novu, primjerenu pravnu zaštitu privatnih arhiva. Odnos Južne Afrike prema privatnim arhivima opisuje Francis Garaba, prezentirajući

studiju slučaja, temeljenju na iskustvima autora kao knjižničara rukopisa i arhiva Luteranskoga teološkog instituta. Relevantno je zakonodavstvo manjkavo, ne pruža sveobuhvatnu zaštitu privatnoga gradiva, što dovodi do gubitka pisane baštine. Abdulmohsin Said Al Hinai u svojem članku iznosi ulogu privatnih arhiva u očuvanju nacionalne memorije. Neki su od problema u Omanu, počev od različitih definicija pojma privatnoga arhiva, nedostatna potpora države, nedostatak stručnih znanja i moderne tehnologije. Članak Stefana Allegrezza raspravlja, vezano uz upliv digitalnih transformacija na arhive, budućnost privatnoga gradiva. Digitalna revolucija zahvaća sva područja društva. U prošlosti je papir bio glavni medij privatnih arhiva, a danas su to elektronički mediji, od kojih su i sami neki već zastarjeli (disketa, CD, USB), a neki zapise čuvaju samo putem *online* servisa, kao što je Dropbox ili Gdrive. Neminovno se postavlja pitanje dostupnosti tih zapisa za 10 ili 20 godina. Lucija Planinc, Marija Grabnar i Jedert Vodopivec Tomažič autori su članka o popisu i zaštiti fotografija zbirke Julija Felaherja, pohranjenoj u Arhivu Republike Slovenije. U svojem radu Magdalena Marosz iz Poljske ističe kako su odnosi između državnih i privatnih arhiva raznovrsni, ovise o spremnosti za suradnju objiju strana, ali i o stvarnom interesu državnih arhiva za šire probleme privatnih. Članak Mirjane Bogosavljević iznosi teoriju i praksu odnosa privatnih i javnih arhiva u Srbiji. Ključna je adekvatna legislativa, jer su dokumenti arhivsko blago neovisno o vlasništvu. Omer Zulić piše o neadekvatnoj i nepostojećoj zakonskoj regulativi o osnivanju privatnih i specijalnih arhiva u Bosni i Hercegovini. U svojem članku Snežana Pejović iz Crne Gore bavi se vrednovanjem osobnoga arhivskoga gradiva u arhivskoj struci i u historiografiji, na primjeru arhivsko-muzejske izložbe o pobuni mornara austrougarske ratne flote u Boki kotorskoj. Rad F. Borje Aguinalde predstavlja osobne fondove u Baskiji (1990.-2018.). Baskijska vlada već 30 godina razvija program, u koji ulaže približno 450.000 eura godišnje, proaktivne politike traženja, lociranja i identifikacije obiteljskih arhiva i njihove digitalizacije. Rad Azema Kožara iz Bosne i Hercegovine elaborira javne arhive i privatno arhivsko gradivo u zemljama tranzicije, sljednicama bivše SFRJ. Javni arhivi ne samo da ne potiču, nego opstruiraju osnivanje privatnih i specijalnih arhiva, ne bi li zadržali svoj monopol u arhivskoj struci, a istodobno u javnosti stvaraju (pogrešnu) sliku kako je briga javnih arhiva za privatno gradivo adekvatna. Članak Jovana P. Popovića iznosi normativno uređenje važnosti, mjesta, uloge i zaštite privatnoga arhivskoga gradiva i privatnih arhiva u Srbiji i Crnoj Gori. Marija Čipić-Rehar piše o crkvenim arhivima Slovenije u razdoblju druge polovice 20. i početka 21. stoljeća, arhivima u Kopru, Ljubljani i Mariboru. Rad Flavija Carbonea, Francesca Nemorea i Giulije Villani predstavlja arhiv Vincenza Federica, pohranjen u knjižnici Sveučilišta Sapienza u Rimu, njegovu zaštitu, vrednovanje i uporabu. Pétria de Vaal-Senekal, Chantelle de Kock i Marietje Putter iznose studiju slučaja, iza zove u arhivu Muzeja afrikanerskoga jezika. Arhivska zbirka toga jedinstvenog muzeja nastaje preko 43 godine, a projekt arhiva je započeo krajem 2017. godine. Anne J. Gilliland i Tamara Štefanec pišu o neovisnim arhivima zajednica (*commu-*

nity archives), koji dovode u pitanje *status quo* privatnih i javnih arhiva. Tijana Rupčić razmatra problem privatnih arhiva u Srbiji. Pitanje je privatnih arhiva marginalizirano i često mu se ne pridaje dovoljno pažnje. Rus Mikhail Larin piše o normativima i pravnom uređenju nedržavnih arhiva, koji su integralni dio arhivskoga sustava. U nedržavne arhive spadaju arhivi poslovnih subjekata, političkih stranaka, javnih udruženja, crkava, sveučilišta, privatni multidisciplinarni arhivi te arhivi fizičkih osoba. Andrei Rybakou iz Bjelorusije svoj je rad posvetio traženju optimalnih rješenja za izgradnju odnosa između državnih i privatnih arhiva. Naglašava važnost vrednovanja i izlučivanja privatnoga gradiva, pri čemu treba koristiti metode i načela vrednovanja javnoga gradiva.

Druga tema skupa bila je zaštita osobnih podataka. Živana Hedbeli piše o novom hrvatskom arhivskom lovu na vještice. Osobni podatci osobe koja je do 30. svibnja 1990. obnašala javne dužnosti ili bila pripadnik ili suradnik službe sigurnosti dostupni su bez ograničenja u dijelu koji se odnosi na obavljanje te javne dužnosti, odnosno službe. Postavlja se pitanje kako će arhivisti odrediti te osobe, te zašto je arhivistima nametnuta zadaća koja niti spada niti može spadati u nadležnost arhiva. Članak Elene Romanove iz Rusije opisuje težak izbor između javnoga interesa i zaštite osobnih podataka. Nepotpuno zakonodavstvo stvara mnoge probleme arhivistima, ali im daje i više mogućnosti za ostvarenja društvenih, kulturnih i obrazovnih funkcija. Miroslav Novak iz Slovenije u svojem se radu bavi upravljanjem osobnim podacima i arhivskim obavijesnim pomagalicama. Metapodatkovna zaštita osobnih podataka može biti pasivna i aktivna. Marta Gaia Castellan i Igor Marcolongo iz Italije pišu o europskoj digitalnoj (r) evoluciji. Digitalna arhivska znanost razvija se vezano uz objekte pohrane (e-zapisi, skenirano gradivo, videosnimci i dr.) te oruđa i servise, koje uređuje zakonodavstvo Europske unije (primjerice elektronički potpis). Paneuropski arhivski zakon ne postoji, nego svaka zemlja članica Europske unije sama uređuje to područje. U svojem članku Pekka Henttonen navodi buduću promjenu finskoga arhivskog zakonodavstva, koja bi mogla oslabiti status državnoga arhiva, dovesti do terminološke konfuzije te promijeniti dosadašnju praksu vrednovanja. Maryna Palienko opisuje, iz nacionalne i međunarodne perspektive, ukrajinsku zaštitu osobnih podataka i dostupnost arhiva. Yolanda Cagigas Ocejo i Inés Iru-rita Hernández, na primjeru sveučilišta Navarra, pišu o arhivskom zakonodavstvu i dostupnosti gradiva. Rad Bogdan-Florina Popovicija opisuje neke aspekte primjene Opće uredbe o zaštiti podataka (GDPR) u Rumunjskoj. Pravilna primjena GDPR-a daje mogućnost modernizacije rada i smanjenja birokratizacije. Članak Svetlane Usprcove pojašnjava položaj Državnoga arhiva Makedonije kao čuvara arhivskoga gradiva. Autorica ističe i potrebu harmonizacije makedonskoga zakona o zaštiti osobnih podataka s europskim zakonodavstvom. Liudmila N. Varlamova piše o međunarodnom uredskom poslovanju, arhivskoj terminologiji, informatičkoj tehnologiji te o ISO i IEC standardima. Terminologija nije kompatibilna čak ni u tako bliskim sustavima kao što su uredsko i arhivsko poslova-

nje, što će se neminovno morati promijeniti. Rad Alizate Kouda iz Burkiné Faso bavi se položajem arhivista između dužnosti informiranja korisnika i zaštite osobnih podataka. Elisabeth Schögggl-Ernst u svojem radu ističe kako arhivsko zakonodavstvo u Austriji treba mijenjati zbog utjecaja GDPR-a.

Treba napomenuti i da je na skupu uvodno predavanje druge teme, koje nije tiskano u ovom broju časopisa *Atlanti*, održala Giulia Barrera. Europska arhivska grupa (EAG, European Archives Group) službena je stručna grupa Europske komisije, osnovana početkom 2006. godine. Tvore je predstavnici nacionalnih arhiva zemlja članica Europske unije. EAG je za arhivsku službu, u listopadu 2018. godine, izradila smjernice za primjenu GDPR-a. Smjernice su namijenjene javnim i privatnim institucijama koje pohranjuju arhive, to jest gradivo odabrano za trajno čuvanje. Smjernice se ne odnose na dokumente koji nastaju radom arhiva u ulozi poslodavca, niti se odnose na osobne podatke korisnika, osoba koje poklanjaju gradivo institucijama i sl., već isključivo na osobne podatke u arhivskim fondovima. Glavno načelo GDPR-a je minimalizacija gradiva. Arhivi za trajno čuvanje odabiru samo gradivo potrebno za povijesna istraživanja i zaštitu prava građana. Arhivi bi trebali objaviti glavna načela odabira gradiva za trajnu pohranu i biti u stanju objasniti zašto su odabrali čuvati arhivske fondove koji sadrže osobne podatke. Pohrana osobnih podataka nije istoznačna njihovom korištenju. Osobni su podatci dostupni za korištenje tek po isteku zadanoga broja godina. Građani trebaju imati povjerenja kako arhivi neće nepravodobno otkriti njihove osobne podatke. GDPR ne utječe na pravo na pristup informacijama i slobodu govora. Smjernice nisu kodeks ponašanja. Smjernice su dostupne na URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/eag_draft_guidelines_1_11_0.pdf. Nadamo se kako će to iznimno aktualno predavanje biti tiskano u narednom broju časopisa.

Živana Hedbeli